

Un trobador retardat

JOAN TRIADÚ

POESIA

Pere Serafi, *Poesies catalanes*. Edició crítica de Josep Romeu i Figueras. Editorial Barcino. Barcelona, 2001.

És bo de veure que la tasca de Josep M. de Casacuberta, a la memòria del qual el curador dedica aquesta edició, ha pogut tenir continuïtat, gràcies al mecenatge de la Fundació Jaume I, fins als nostres dies. La publicació d'aquest esplèndid i esperat volum dedicat a Pere Serafi, prevista ja per l'illustre editor i filòleg fa més de quinze anys, és, justament, una fita molt assenyalada en el llarg recorregut d'*Els Nostres Clàssics*, en la seva col·lecció B de volums en quart, aquest de prop de cinc-cents pàgines. Recordem que *Els Nostres Clàssics* publica textos en llengua catalana (dels orígens al 1800) des de l'any 1924 (però amb una interrupció ben significativa, històricament, entre el 1935 i el 1947). Anotem, encara, que en la present col·lecció B han precedit aquest volum el *Corpus d'antiga poesia popular*, a cura també de Josep Romeu i Figueras, i la reedició revisada de l'*Ausiàs March* de Pere Bohigas: mil pàgines entre tots dos volums d'aportacions de rigorosa solvència al fons bibliogràfic de la nostra cultura literària.

Haig de dir a continuació, però ben de seguida, que amb aquest comentari de *Poesies catalanes* de Pere Serafi no pretenc donar al lector un parer d'erudit especialista en textos d'aquesta mena, perquè no en sóc. Compto que, tanmateix, algú ho farà, perquè em sembla que l'empresa s'ho val. Goso esperar que totes les biblioteques públiques o d'iniciativa social destinades a l'ús públic no es deixin perdre cap volum d'*Els Nostres Clàssics*, encara que només sigui perquè per dignitat bibliogràfica cal tenir-los i poder-los ensenyar. Escau, em sembla, que entre tanta faramalla d'informació espurnejant, efimera, el lector de cultura encuriós i l'estudiós de mena trobin a les nostres biblioteques documents de fons que acrediten una cultura.

INTRODUCCIÓ MONOGRÀFICA

Confesso que feia molt temps que no havia llegit Pere Serafi, potser fins i tot mig segle, i en recordava alguna cançó de les seves, lleugera i inspirada en la poesia popular. La completíssima introducció de Josep Romeu a les seves *Poesies*, una veritable monografia de més de seixanta pàgines, me n'ha revelat molts aspectes, moltes facetes més o menys reconduïdes, i suposo que també n'haurà descobert als seus estudiosos. Me l'ha fet veure com el que devia ser: un home culte, ben relacionat, polifacètic, situat al rovell de l'ou d'aquella Barcelona del segle XVI, de

la qual diu Rubió que "havia passat d'ésser capital d'una dinastia, si no ho era d'un regne, a convertir-se en una ciutat de província, que diríem avui, i al seu port li era tancat el comerç directe amb les terres d'Amèrica". La Barcelona del carrer de Montcada ("vell, galant", com digué Roselló-Pòrcel), mentre encara creixia i s'enriquia, es tancava en cenacles selectes, dels quals Pere Serafi era assistent distingit. Però també participava i guanyava premis als certàmens de la gaia ciència en els quals intervenien, segons diu ell, "famosíssims trobadors". Per aquest fet Nicolau d'Olwer troba que sembla "un trobador retardat", en ple període que anomena "de desintegració" de la literatura catalana

Josep Romeu, curador del volum de Pere Serafi

na, i malgrat la marcada influència de Petrarca i la més directa del pensament i la poesia d'Ausiàs March, Pere Serafi no convenç, en general, els historiadors de la literatura: ni Rubió, segons el qual Serafi "no dona cap nota personal a to de l'època"; ni Riquer, que tot situant-lo entre els "millors" escriptors del seu temps, el com els altres, "de tercera o quarta categoria", comparats amb els escriptors castellans de la mateixa època. Ara, però, Romeu, després de l'estudi de conjunt més complet i potser únic que s'hagi fet de la vida i de l'obra de Pere Serafi, pot fer una valoració més matisada i raonada de la seva poesia. "Serafi -diu (p. 54)- no fou un poeta de pensament profund, però sí un autor suficientment informat"; afegeix que el caracteritza, en els diversos aspectes de l'elaboració del poema, la seva traça, potser més artesana que artística, i fa observar, després d'exposar-ne la causa, que prop dels seus contemporanis i en èpoques posteriors, fins a arribar, gairebé tres segles més tard, al Romanticisme, hi hagué "un silenci pràcticament generalitzat a l'entorn del nostre poeta".

Tanmateix, com remarca Romeu, la seva obra poètica catalana "forma un conjunt copiós", amb varietat de formes i gèneres, fins al total de 170 composicions, rigorosament reproduïdes i anotades, a partir de l'edició, en la qual s'integren, del 1565.

POETA EN CASTELLÀ

Resta a dir, potser, que Pere Serafi, home culte i fins i tot "home universal", com diu Romeu, pintor reconegut i anomenat *lo grec*, pels seus orígens poc determinats, tractadista, amb una *ars poetica* avui perduda, fou autor també d'un llibre de poesia castellana, del qual consta l'autorització de Felip II; però no se sap si l'obra es va arribar a imprimir. Aquest fenomen de bilingüisme literari poc o molt ja havia començat ben abans, d'una manera esporàdica i deslligada, a més, com a fet culte, de l'ús social del català. Pere Serafi pertany a l'època que Ferran Soldevila anomena de "la desnacionalització pacífica", preparatòria, és clar, de la desnacionalització violenta, i és tractat a la *Història de la Literatura Catalana*, de Riquer-Comas, volum III, al capítol titulat *La Decadència*. En els mateixos termes es manifesta Jordi Rubió i Balaguer, ja en el títol d'un dels seus treballs: *La cultura catalana del Renaixement a la Decadència*. Aquesta qüestió de noms, que diria Fuster, ha estat debatuda a fons, em penso, i no seré pas jo qui la reprenqui. Només m'afegiré al que han dit alguns: que en un moment determinat, a menys de mig segle d'Ausiàs March i del *Tirant*, els escriptors van perdre la confiança en la llengua, i justament més encara al País Valencià, que donà tot seguit notables escriptors a la

literatura castellana, que al Principat, on tot el llument rau en Boscà. En el seu excel·lent estudi, Josep Romeu i Figueras assenjala com a causa de la regressió de la llengua (fet que contrasta amb la Barcelona del temps de Pere Serafi, "una ciutat que llegia molt, amb institucions particulars notables de cultura, al marge del desatès Estudi General, i amb una vida força intensa en el camp de les lletres") la defecció, a la llarga, dels escriptors, i descarta o deixa en segon terme que la davallada fos causada "per uns condicionaments polítics imposats". Jo penso més aviat al revés: que la "desnacionalització pacífica" de la qual parla en termes irrefutables Ferran Soldevila tingué un paper determinant en el procés de desnacionalització lingüística dels escriptors, els quals abandonaven així el poble a la seva trista sort de vassallatge imposat. Ja sabem que el poble, però, continuà i alguns homes fidels i clarividents també, i així fou possible la Renaixença. Avui que el procés de desnacionalització continua, la defecció dels escriptors és tan greu com en temps de Pere Serafi.

NARRATIVA

L'or de la vida

DAVID CAMINADA

Maxence Fermine, *L'apicultor*. Traducció de Maria Bohigas. Columna. Barcelona, 2001.

L'apicultor és d'aquelles novel·les que sorprenen i captiven. Hi ha molts elements d'aquesta tercera obra de l'autor francès Maxence Fermine (1968) que poden seduir el lector: es tracta d'una obra molt curta, plena d'aventures, de poesia, de sensualitat, de lluminositat i color.

De fet, al llarg dels tres capítols de què es compon *L'apicultor*, Fermine ens demostra que, com passa a la vida mateixa, escriure una gran novel·la és molt difícil i fàcil alhora. El relat transcorre d'una forma natural, espontània, directa. És com si la ploma de l'escriptor, cada paràgraf que escriu, cada pàgina, tinguessin un destí natural, al qual arriben suaument, seguint unes traces, un camí definit i marcat prèviament, ple de màgia. Sense traumes ni esforços.

L'autor situa la seva obra a finals del segle XIX, a Provença, on Aurélien Rochefer decideix convertir-se en apicultor per amor a l'or i a la mel. Després de dos anys de recollida i d'aprenentatge, el foc destrueix els seus ruscos. Aurélien marxarà llavors cap a l'Àfrica, i descobrirà Abissínia i el país de les abelles gegants. Quedarà seduït per una dona africana amb la pell d'or. De retorn a França, un excèntric enginyer, Hippolyte, li permetrà de realitzar el seu gran somni: construir Apípolis, la ciutat de les abelles.

L'apicultor és un conte lluminós i poètic, escrit d'una forma senzilla i natural. I recordant l'amor que el seu protagonista sent per l'or, és també una joia literària d'una gran vàlua. Maxence Fermine, que és també autor de *Niege* (1999) i *Le violon noir* (1999), segueix en *L'apicultor* moltes de les característiques de *Niege*. Com Yuko Akita, Aurélien Rochefer intenta defugir el seu destí a Provença, el comerç de la lavanda, per realitzar-se i complir el seu somni. A *Niege*, Fermine explicava, també d'una forma poètica, sensual i elegant, la història de Yuko, un jove japonès de 17 anys que renuncia a les tradicions per convertir-se en poeta i per reunir-se amb el seu mestre, Soseki, un antic samurai i ancià pintor que s'ha quedat cec. Yuko descobrirà que ha compartit amb el seu mestre el mateix amor, encara que d'una forma totalment diferent.

Maxence Fermine era fins ara un autor poc conegut al nostre país. De les seves dades biogràfiques coneixem que va néixer a Albertville el 1968. Va passar la seva infantesa a Grenoble i després es va instal·lar a París. Matriculat a la Facultat de Lletres, va marxar cap a l'Àfrica amb les maletes plenes de llibres, va estar al desert i va treballar a Tunísia. Ara viu a l'Alta Savoia. Com a novel·lista, Maxence Fermine ha estat comparat amb d'altres autors com Antoine de Saint-Exupéry, Paulo Coelho i Alessandro Baricco. De fet, Baricco, un escriptor italià nascut a Torí el 1958 i autor de la celebradíssima novel·la *Seda*, comparteix amb Fermine la seva escriptura poètica i màgica. I la història d'Aurélien té molt en comú amb la d'Hervé Joncour, un home que a finals del segle XIX travessa el món cada any i viatja cap al Japó per comprar cucs de seda.

La premsa francesa va qualificar *L'apicultor* de novel·la gairebé iniciàtica. En el seu llibre, Fermine explica la història d'un home que s'havia fet apicultor per amor a l'or. És una petita història, una història senzilla. En el fons, però, l'experiència d'Aurélien Rochefer constitueix una injecció d'amor a la vida i al compliment dels somnis i desitjos més profunds i personals: l'or de la vida.